

ศึกษารูปแบบอักษรจารึกในคัมภีร์บาลีโบราณ

อักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอม

A Study characters of inscribed letters on Pāli manuscripts using Singhalese, Burmese, Dhamma-Lanna and Khom

พระมหาพนธ์ชัยศรีเทพ (อภิชาโน)

Phramaha Monchai Apichano (Srithep)

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ดุษฎีนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณลักษณะของคัมภีร์บาลีโบราณอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนาและขอม 2) เพื่อศึกษารูปแบบของอักษรจารึกคัมภีร์บาลีโบราณอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนาและขอม 3) เพื่อเสนออักษรคู่เหมือนของอักษรจารึกบาลีโบราณอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอม เพื่อแก้ปัญหาความสับสนในการปริวรรต การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีโบราณพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค 4 สายอักษร จำนวน 16 ฉบับ ที่มีอายุระหว่าง 200-400 ปี

ผลการวิจัยพบว่า

1) คัมภีร์บาลีโบราณมีความเป็นมาที่หลากหลายตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศนั้น ๆ จารขึ้นเพื่อการฟื้นฟู ทำนุบำรุง เผยแผ่และรักษาคำสอนของพระพุทธศาสนา รวมทั้งมีคุณลักษณะทางกายภาพ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละสายอักษร เช่น ลักษณะการใช้ผ้าห่อคัมภีร์ ลวดลายบนไม้ประทับ ขนาดของหน้าลาน จำนวนบรรทัดในการจารอักษร ลำดับเลขอังกาเครื่องหมายต่าง ๆ เป็นต้น

2) อักษรจารึกโบราณบาลีมีสระ 8 ตัวแบ่งเป็นสระลอยและสระจม สระลอยทั้ง 4 สายอักษรจะมีรูปแบบที่ตายตัวไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนสระจมมีหลายรูปแบบได้ตามลักษณะของปลายเส้นของพยัญชนะ พยัญชนะมีทั้งหมด 41 ตัว แบ่งเป็นพยัญชนะต้น และพยัญชนะตัวสะกดพยัญชนะต้นบางตัวเมื่อผสมกับสระแล้วจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิมเพื่อมิให้มีรูปแบบซ้ำกับอักษรตัวอื่น การเขียนพยัญชนะตัวตามในอักษรพม่า อักษรธรรมล้านนา และอักษรขอม มีวิธีการเขียนเหมือนกันคือเขียนด้วยพยัญชนะตัวเชิง โดยที่อักษรขอมใช้พยัญชนะตัวเต็มเป็นพยัญชนะตัวเชิงแล้วยังมีลักษณะอื่น ๆ เช่น ตัดเฉพาะศก ของพยัญชนะตัวเต็มออก ใช้เฉพาะกึ่งหนึ่งของพยัญชนะตัวเต็ม หรือเปลี่ยนรูปพยัญชนะเพื่อใช้เป็นพยัญชนะตัวเชิง ส่วนอักษรสิงหลไม่มีการใช้พยัญชนะตัวเชิง เนื่องจากอักษรสิงหลจะเขียนพยัญชนะตัวตามติดกันกับพยัญชนะตัวต้น

3) เพื่อเสนออักษรคู่เหมือนของอักษรจารึกบาลีโบราณอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอม เพื่อแก้ปัญหาความสับสนในการปริวรรต พบว่า อักษรคู่เหมือนที่สามารถสร้างความสับสนในการปริวรรตคัมภีร์บาลีโบราณทั้ง 4 สายอักษร มีจำนวนทั้งสิ้น 91 คู่ โดยมีคู่ที่ซ้ำกันในระหว่างสายอักษรจำนวน 6 คู่

และสายอักษรที่มีการซ้ำกันมากที่สุดคืออักษรพม่าซึ่งซ้ำกับสายอักษรอื่นครบทั้ง 6 คู่ ผลจากวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าการปริวรรตคัมภีร์บาลีโบราณจะต้องใช้คัมภีร์บาลีโบราณมากกว่า 2 สายอักษรจึงจะสามารถแก้ไขปัญหา ความสับสนของอักษรคู่เหมือน และทำให้สามารถตัดสินใจเลือกคำศัพท์ที่ถูกต้องที่สุดได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ : คัมภีร์บาลีโบราณ, พระไตรปิฎกบาลี, อักษรจารึก, สายอักษร

Abstract

This dissertation concentrated in 3 main objectives that are 1) to study the background and characteristic of Pāli manuscripts inscribed in Singhalese, Burmese, Dhamma-Lanna, and Khom 2) to study the characters of inscribed letters on Pāli manuscripts using Singhalese, Burmese, Dhamma-Lanna, and Khom 3) to present the pairs of similar characters of the inscribed letters which resolving confusion of transliteration on Pāli manuscripts using Singhalese, Burmese, Dhamma-Lanna, and Khom. This research applied a qualitative research methodology by collecting primary data from Pāli Tipitaka, Suttantapitaka Dīghanikāya, Sīlakhandhavagga, in 4 languages, including 16 manuscripts inscribed during 200-400 years.

The research result found that:

1) The Pāli manuscripts inscribed in different languages have variations of background based on events and regions in those based countries. Each different manuscript had been inscribed for reviving, nurturing, propagating and keeping the teachings of Buddhism. The physical appearance of each manuscript is also specifically different such as the cloth wrapping styles, the art on wooden covers, the size of pages, the number of inscribed lines, the number of pages, and the symbols, and etc.

2. The inscribed letters contained 8 vowels identifying in 2 characters, independent vowel and dependent vowel. The 4 inscribed languages presented only one form of independent vowel which showed in the fixed form but the dependent vowels showed variant written forms based on the end of the line that the consonants connected with. The consonants contained 41 letters identifying in two characters: independent consonant and final consonant. Some independent consonants were changed the form when mixed with some vowels in order to avoid the similarity with the other letters. The ways of inscribing dependent consonants in Burmese, Dhamma-Lanna, and Khom manuscripts were in the same form using subscript consonants. Khom manuscripts used independent consonant as subscript consonants in vary characters such as inscribing without its hair, inscribing using semi-line of independent consonants, or changing the form of independent

consonant while Sinhalese manuscripts inscribed dependent consonants connected to independent consonants without using any subscript consonants.

3) There are 91 pairs of the similar characters of the inscribed letters which causes confusion in transliteration of Pāli manuscripts using Sinhalese, Burmese, Dhamma-Lanna, and Khom, as well as the confusion from the 6 pairs of inscribed letters presented in the same characters. Burmese manuscripts have the most same characters of 6 pairs. The research results have pointed out the main understanding knowledge that transliteration of Pāli manuscripts would be necessary to use Pāli manuscripts in more than 2 languages in order to solve the confusion with the forms of pair letters and it is also the better way to make the right decision to choose the most correct words.

Keywords : Analysis, Value and Identity, Inscribed letters, Pāli manuscripts

บทนำ

คัมภีร์พระไตรปิฎกได้สืบทอดมายาวนานกว่า 2,000 ปี และได้จารึกลงในใบลานราวปีพุทธศักราช 450 ตามที่คัมภีร์มหาวงศ์กล่าวไว้ว่า เมื่อการสังคายนาครั้งที่ 3 เสร็จสิ้นสุดลง พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ โดยมีพระมหินทเถระผู้เป็นพระราชโอรสได้นำพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ที่ลังกาทวีป ได้สั่งสอนกุลบุตรชาวสิงหลให้รู้จักภาษามคธให้จดจำพระไตรปิฎกที่ได้สังคายนานั้นแล้วให้แปลเป็นภาษาสิงหล เหตุการณ์ครั้งนี้นับเป็นการทำสังคายนาครั้งที่ 4 ต่อจากการสังคายนาในอินเดีย การสังคายนาดังกล่าวเป็นการสังคายนาด้วยวิธีมุขปาฐะ คือท่องจำปากต่อปาก แต่สันนิษฐานว่าน่าจะมีการใช้อักษรในการบันทึกช่วยจำบ้างแล้ว เพราะมีอักษรสิงหลใช้แล้ว ต่อมาภายหลังราวปีพุทธศักราช 450 ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าวัฏฏคามณิอภัย พระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 5 พระองค์ทรงเล็งเห็นการณ์ไกลว่า ในอนาคตกาลกุลบุตรจักมีความจำน้อยไม่สามารถจำพระไตรปิฎกได้ทั้งหมด เกรงว่าการท่องจำ (มุขปาฐะ) จะวิปริตผิดพลาด อนึ่งการเกิดสงคราม หลายครั้งในรัชสมัยของพระองค์ ทำให้ภิกษุผู้ทรงจำพระพุทพจน์ถูกเบียดเบียนและหลบหนีไปมาก เพื่อไม่ให้พระไตรปิฎกสูญสิ้นไป จึงทรงรับสั่งให้พวกภิกษุที่ท่องจำบาลีพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาได้ ช่วยกันจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลาน

นับแต่นั้นมาพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาจึงได้ถูกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรกในโลกด้วยอักษรสิงหล เพราะปรากฏหลักฐาน ต่อมาว่า ในราวปีพุทธศักราช 900 เศษ พระพุทธโฆสจารย์ได้เดินทางไปปรินิพพานพระไตรปิฎกอักษรสิงหลภาษาสิงหลกลับมาเป็นภาษามคธอีกครั้ง ต่อมาคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีจึงได้เกิดการถ่ายถอดไปสู่ดินแดนต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นและมีผลให้เกิดการจารึกคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีด้วยอักษรต่าง ๆ มีการเปลี่ยนถ่ายจากอักษรหนึ่งไปเป็นอีกอักษรมากมาย เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาได้สามารถแผ่ขยายและเจริญรุ่งเรืองในดินแดนต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสืบทอดกันมายาวนานผ่านรุ่นสู่รุ่นต่อเนื่องหลายพันปีจนถึงปัจจุบันแม้อักขระจะมีความแตกต่างกันไปตามสายอักษรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอักษรสิงหล อักษรพม่า อักษรธรรมล้านนาหรือ

อักษรขอมก็ตามต่างก็บันทึกเนื้อความคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระบรมครู เช่นเดียวกันพระพุทธรูปศาสนายังคงเจริญรุ่งเรืองอยู่ในหลายประเทศทั้งประเทศศรีลังกา พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เป็นต้น โดยที่ยังคงเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานที่สืบทอดต่อกันมาจากครั้งบรรพบุรุษจนกระทั่งปัจจุบัน ผู้รู้ในแต่ละประเทศเหล่านั้นได้ปริวรรตและตรวจชำระคัมภีร์ใบลานของตน ๆ และจัดพิมพ์ขึ้นมาเป็น พระไตรปิฎกฉบับต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อนำพระไตรปิฎกบาลีฉบับต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับคำต่อคำ พบว่า บางครั้งคำศัพท์บ้าง ความหมายบ้าง หรือตัวอักษรในบางแห่งบ้าง มีความแตกต่างกันทั้ง ๆ ที่โดยความเป็นจริงแล้วพระไตรปิฎกแต่ละฉบับที่สืบทอดมานั้นได้เริ่มต้นมาจากจุดกำเนิดเดียวควรจะมี เนื้อความเหมือนกัน ไม่ควรจะมี ความแตกต่างกันจากปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

ปิณฑทายิกา	ฉบับสยามรัฐ, ฉบับกัมพูชา
ปิณฑทาวิกา	ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์
ปิณฑทายกา	ฉบับพม่า, ฉบับพุทธชยันตี

ตัวอย่างที่ 2

อุชุปัจฉนิกวาทา	ฉบับสยามรัฐ, ฉบับกัมพูชา
อุชุปัจฉนิกวาทา	ฉบับพม่า, ฉบับพุทธชยันตี, ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์

ตัวอย่างที่ 3

อนุพทธา	ฉบับพม่า, ฉบับสยามรัฐ, ฉบับกัมพูชา
อนุพทธา	ฉบับพุทธชยันตี, ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์

ตัวอย่างที่ 4

อุปกถฉฉิ	ฉบับสยามรัฐ, ฉบับกัมพูชา, ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์
อุปกถฉฉิ	ฉบับพม่า
อุปกถฉฉิ	ฉบับพุทธชยันตี

ตัวอย่างที่ 5

สขียธมโม	ฉบับพม่า, ฉบับสยามรัฐ
สงขียธมโม	ฉบับกัมพูชา
สงขियธมโม	ฉบับพุทธชยันตี, ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบเนื้อความเพียงหน้าแรกของพรหมชาลสูตรที่หมิกายสี่ล ้นธรรค จากพระไตรปิฎกบาลีฉบับต่าง ๆ ดังกล่าวตามตัวอย่างที่ผู้วิจัยยกขึ้นมาข้างต้นจะพบว่า คำบาลี ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกแต่ละฉบับนั้นมีความแตกต่างกัน ซึ่งในบางครั้งความแตกต่างของคำบาลีนี้มี ผลทำให้มีความหมายยังคงเหมือนกันบ้าง ส่งผลให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไปก็มีและบางครั้งมีผลให้คำที่ ปรากฏ ไม่สามารถแปลความหมายออกมาได้ก็มี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสาเหตุแห่งความดำรงมั่นแห่ง พระสัทธรรมไว้ว่า

เทวเม ภิกขเว ธมมา สหุทมมสส สฐิตยา อสมโสมสย อนนตรธานาย ส่วตตณติ. กตเม เทว ? สุนิกขิตตณจ ปทพยณชน อตโถ จ สุนีโต. สุนิกขิตตสส ภิกขเว ปทพยณชนสส อตโถปิ สุนโย โหติ. อิม โข ภิกขเว ธมมา สหุทมมสส สฐิตยา อสมโสมสย อนนตรธานาย ส่วตตณติ ฯ

แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย ธรรม 2 ประการเหล่านี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความดำรงมั่น ไม่พินเพื่อน ไม่เลือนหาย แห่งพระสัทธรรม ธรรม 2 ประการนั้นเป็นไฉน? คือ บทพญัญชนะที่ตั้งไว้ดี และอรรถที่นำมาดี, กษุทั้งหลาย แม้เนื้อความ จากบทพญัญชนะที่ตั้งไว้ดี ก็ย่อมถูกนำมาดี, ภิกษุทั้งหลาย ธรรม 2 ประการ เหล่านี้แล ย่อมเป็นไปเพื่อความดำรงมั่น ไม่พินเพื่อน ไม่เลือนหายแห่งพระสัทธรรม (อง.ทุก. (บาลี) 20/20-21/58.)

พระไตรปิฎกเป็นเหมือนหัวใจ หรืออวัยวะที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกยังอยู่ตราบไต่พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่ตราบนั่น ชาวพุทธหลังพุทธกาลให้ความสำคัญกับการรักษาพระไตรปิฎกอย่างยิ่งจะเห็นได้จากการทุ่มเทความรู้ความสามารถของพระเถรานุเถระและชาวพุทธในยุคหลัง ๆ ในการทำสังคายนาครั้งแล้วครั้งเล่าเพื่อทบทวนความถูกต้องเที่ยงตรงของพระไตรปิฎก และคัมภีร์ชั้นหลัง ๆ บางคัมภีร์ เช่น ญาโณทยปกรณ์ได้ให้ความสำคัญของพระไตรปิฎกและคัมภีร์ที่จารึกพุทธพจน์ว่า “อักษรตัวหนึ่ง อันเป็นพระปริยัติศาสนาของพระศาสดา มีค่าเท่ากับพระพุทธรูปองค์หนึ่ง (พระพุทธโฆสาจารย์, 2502, หน้า 34)”

เนื้อความที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกแต่ละฉบับนั้น บรรพบุรุษในแต่ละประเทศได้ปริวรรตมาจากคัมภีร์ใบลานที่จารึกด้วยอักษรของประเทศนั้น ๆ ซึ่งยอมรับกันว่า เป็นพระไตรปิฎกบาลีใบลาน ฉบับสายจารีตของสายอักษรนั้น ๆ เช่น เนื้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับพุทธชัยนตีของประเทศศรีลังกา ได้ปริวรรตมาจากคัมภีร์ใบลานที่จารึกด้วยอักษรสิงหลที่พบในประเทศศรีลังกาเนื้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับฉัฐฐสังคีติ ของประเทศเมียนมา ได้ปริวรรต มาจากคัมภีร์ใบลานที่จารึกด้วยอักษรพม่าที่พบใน ประเทศพม่า เนื้อความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐของประเทศไทย ได้ปริวรรตมาจากคัมภีร์ใบลานที่จารึกด้วยอักษรขอมที่พบในประเทศไทย เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงเกิดข้อสันนิษฐานว่า อักษรจารึกใบลานแต่ละสายอักษรอาจจะมีผลให้เกิดความหลากหลายของคำ และข้อความของพระไตรปิฎกของแต่ละฉบับ หรือว่าความหลากหลายเหล่านั้นเกิดความประมาทพลั้งเผลอโดยไม่ตั้งใจของผู้จารคัมภีร์ใบลาน หรือว่า ผู้ปริวรรตในยุคต่อมาอ่านอักษรเหล่านั้นผิดพลาดไป เนื่องจากอักษรจารึกใบลานมีอายุมากจึงทำให้ลักษณะและรูปแบบอักษรบางตัวมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็อาจเป็นไปได้

เนื่องจากพระไตรปิฎกแต่ละฉบับนั้นถูกถ่ายทอดเป็นลำดับมาด้วยภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่มีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งนั่นก็คือ ภาษาบาลีมีลักษณะไม่เป็นของแข็ง (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544, หน้า 5) คือ ภาษาบาลีสามารถเขียนด้วยอักษรต่าง ๆ ได้อย่างไม่จำกัด เมื่อพระไตรปิฎกไปถึงศรีลังกาก็ใช้อักษรสิงหลบันทึกพระไตรปิฎก เมื่อพระไตรปิฎกมาถึงประเทศพม่าก็สามารถใช้อักษรพม่าบันทึกพระไตรปิฎก เมื่อพระไตรปิฎกมาถึงประเทศไทยก็สามารถ ใช้อักษรขอมบันทึกพระไตรปิฎกได้ทันที เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่จะปริวรรต หรืออ่านพระไตรปิฎกใบลานบาลี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความฉลาดรอบรู้ในเรื่องสระและพยัญชนะ ฉลาดรอบรู้เรื่องการผสมสระ และพยัญชนะ ดังที่ปรากฏในชุดทกนิกายว่า ภิกษุปราศจากตัณหาไม่ยึดมั่น ฉลาดในนิรุตติและบท รู้จักความประชุมเบื่องต้นและเบื่องปลายแห่งอักษรทั้งหลาย ภิกษุนี้แลมีสรีระในที่สุด เรากล่าวว่ามีปัญญามากเป็นมหาบุรุษ (ขุ.ขุ. 25/34/43.) เนื่องจาก

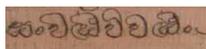
อักษรจารึกโบราณภาษาต่าง ๆ ที่ใช้จารจารึกลงในโบราณนั้นมีกฎเกณฑ์และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ถ้าหากไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ก็อาจจะมีผลทำให้อ่าน หรือปริวรรตคัมภีร์ผิดพลาดได้ เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยขอนำเสนอตัวอย่างของอักษรจากการอ่านคัมภีร์โบราณที่ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ปริวรรต เกิดความสับสน แยกเป็นสายอักษรสิงหล อักษรพม่า อักษรธรรมล้านนา และอักษรขอม ได้ดังนี้

อักษรสิงหล

กฎ คล้ายคลึงกับ ทธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

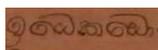

สามารถอ่านได้ว่า เกวทธ หรือเกวกฎ ก็ได้

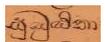

สามารถอ่านได้ว่า ส่วกฎ วิวกฎ หรือส่วทธ วิวทธ ก็ได้

จจ คล้ายคลึงกับ พพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สามารถอ่านได้ว่า อิธกพโพ หรือ อิธกจโจ ก็ได้

สามารถอ่านได้ว่า สัจจกฎฐิกา หรือ สัพพกฎฐิกา ก็ได้

อักษรพม่า

ฐ คล้ายคลึงกับ ฎฐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สามารถอ่านได้ว่า ฎฐิตา หรือ ฐาน โข ก็ได้

สามารถอ่านได้ว่า นิฐิต หรือ นิฎฐิตก็ได้

มป , มผ และ มพ เป็นคู่อักษรที่ทำให้ผู้อ่านสับสน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สามารถอ่านได้ว่า อมปฎฐ, อมผฎฐหรือ อมพฎฐก็ได้

สามารถอ่านได้ว่า สมปปปลาปี, สมพปปลาปี หรือ สมผปปลาปีก็ได้

สามารถอ่านได้ว่า สมปนโน, สมผนโน หรือสมพนโนก็ได้

อักษรธรรมล้านนา

น กับ นา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สามารถอ่านได้ว่า อมนบ หรือ อมนาบ ก็ได้

สามารถอ่านได้ว่า นมโสหรือ นาม โส ก็ได้

ฎ กับ ผ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สามารถอ่านได้ว่า โปผฐัพพะ หรือ โผฎฐัพพะ ก็ได้

สามารถอ่านได้ว่า ภูริตวา หรือ ผริตวา ก็ได้

อักษรขอม

สระ อ กับ ข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สามารถอ่านได้ว่า ขุปาทาน หรือ อุปาทานก็ได้

สามารถอ่านได้ว่า สุขุมฉฉิทเคน หรือ สุขุมฉฉิทเคนก็ได้

ค กับ ต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สามารถอ่านได้ว่า ภตวา หรือ ภควา ก็ได้

สามารถอ่านได้ว่า สุก์ หรือ สุก์ก็ได้

อีกประการหนึ่ง เมื่อพิจารณาที่มาของพระไตรปิฎกแต่ละฉบับแล้วจะพบว่าส่วนมากการปริวรรตคัมภีร์ต่าง ๆ ในอดีตที่นิยมกระทำกันในแต่ละสายอักษรได้กระทำสืบต่อกันเรื่อยมานั้นเลือกใช้คัมภีร์โบลานเฉพาะสายอักษรของตนเท่านั้นไม่ได้มีการใช้คัมภีร์โบลานข้ามสายอักษร หรือใช้คัมภีร์โบลานหลายสายอักษรน้อยมาก และหากมีการใช้ข้ามสายอักษรบ้างนั้น ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีและที่สำคัญการเดินทางไปตามหาคัมภีร์โบลานให้ครบทุกสายอักษรในครั้งอดีตนั้นก็เป็นไปได้ยากยิ่ง

ส่วนการปริวรรตคัมภีร์โบลานในปัจจุบันสามารถทำได้ง่ายกว่าในยุคก่อนมาก เนื่องเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์มีความก้าวหน้า วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้สามารถหาได้ง่ายขึ้น และการเดินทางเพื่อไปศึกษาคัมภีร์โบลานในที่ต่าง ๆ สามารถทำได้สะดวกสบายและรวดเร็วด้วยเหตุนี้จึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้มีการนำคัมภีร์โบลานหลาย ๆ สายอักษร มาใช้ในการปริวรรตในทุก ๆ คัมภีร์เพื่อให้คัมภีร์นั้น ๆ ยังคงรักษาความสมบูรณ์ และสามารถปิดช่องโหว่ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นมาจากลักษณะอักษร ที่ซับซ้อนของแต่ละสายอักษร รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนาาร่วมกันในระดับที่เป็นสากลมากยิ่งขึ้น มีผลทำให้เกิดองค์ความรู้ที่กว้างขวางมากขึ้น

J.W. de Jong drew (1987, pp.82-101) นักวิชาการชาวดัตช์ ได้กล่าวไว้ว่า การพิมพ์เผยแพร่คัมภีร์โบลานควรจะมีการตรวจสอบความเป็นไปได้ของเนื้อหาที่สืบทอดมาจากผู้จารถ้าไม่เช่นนั้นแล้วจะไม่ได้รับประโยชน์จากโบลานเต็มที่เลย และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องศึกษาข้อความต่าง ๆ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้บนพื้นฐานของโบลานที่เป็นต้นฉบับเดิม เพราะว่าสิ่งนี้เป็นหนทางเดียวที่จะเข้าใจข้อผิดพลาดที่เคยมีมาก่อนและที่เกิดจากความไม่ตั้งใจของผู้จารเอง ยิ่งไปกว่านั้น มันคือสิ่งที่จะได้นำไปสู่ข้อมูลความจริงที่มีข้อความที่ถูกรวบรวมขึ้นอันเกี่ยวเนื่องกัน สิ่งนี้จะทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ ในการถ่ายทอดของข้อความที่ยาก ๆ ได้อย่างสมบูรณ์บางครั้งข้อความภาษาบาลี ซึ่งต้องการต้นฉบับโบลานของพระสูตรที่แน่ชัดที่สรมาแล้วถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว การจัดพิมพ์ต้นฉบับทั้งหมดสามารถเป็นได้เพียงการสนับสนุนส่งเสริมของบางสถาบันเท่านั้น

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจศึกษารูปแบบอักษรจารึกในคัมภีร์บาลีใบลานอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอม โดยเน้นการศึกษาในเชิงอักษรวิทยาของลักษณะรูปแบบลายเส้นของอักษรจารึกในคัมภีร์บาลีใบลานทั้ง 4 สายอักษรที่อาจจะมีผลกระทบต่อ การอ่านและการปริวรรตคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีใบลาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและคุณลักษณะของคัมภีร์บาลีใบลานอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอม
2. เพื่อศึกษารูปแบบของอักษรจารึกคัมภีร์บาลีใบลานอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอม
3. เพื่อเสนออักษรคู่เหมือนของอักษรจารึกบาลีใบลานอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอม เพื่อแก้ปัญหาความสับสนในการปริวรรต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวิธีดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 รวบรวมคัมภีร์บาลีใบลาน พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ที่จารึกด้วยอักษรสิงหล พม่า ธรรมล้านนา และขอมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นที่ 2 คัดสรรคัมภีร์ใบลานในแต่ละสายอักษร ให้เหลือเพียงสายอักษรละ 5 ฉบับ รวมเป็น 16 ฉบับ

ขั้นที่ 3 ศึกษาประวัติความเป็นมาและคุณลักษณะทางกายภาพของคัมภีร์บาลีใบลาน ที่ได้คัดสรรมาแล้วทั้ง 4 สายอักษร

ขั้นที่ 4 ศึกษารูปแบบลายเส้นของสระ พยัญชนะต้น พยัญชนะสังโยคหรือตัวสะกด พยัญชนะกล้ำ และพยัญชนะตัวสะกดกับกล้ำร่วมกัน และเก็บตัวอย่างคำศัพท์จากคัมภีร์บาลีใบลานทั้ง 4 สายอักษร รวมทั้งหมด 16 ฉบับ

ขั้นที่ 5 ค้นหาอักษรคู่เหมือนของสระ พยัญชนะต้น พยัญชนะสังโยคหรือตัวสะกด พยัญชนะกล้ำ และพยัญชนะตัวสะกดกับกล้ำร่วมกันที่เป็นปัญหาสร้างความสับสนในการปริวรรตคัมภีร์บาลีใบลานควบคู่กับคัมภีร์พระไตรปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกบาลีฉบับพิมพ์ และเก็บตัวอย่างคำศัพท์จากคัมภีร์บาลีใบลานทั้ง 4 สายอักษร รวมทั้งหมด 16 ฉบับ

ขั้นที่ 6 สรุปภาพรวมของอักษรคู่เหมือนที่พบในคัมภีร์บาลีใบลานทั้ง 4 สายอักษร รวมทั้งหมด 16 ฉบับ และแสดงอักษรคู่เหมือนที่ซ้ำและไม่ซ้ำกันในระหว่างสายอักษร

ขั้นที่ 7 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ขั้นที่ 8 จัดทำต้นฉบับผลงานวิจัยและรายงานผลการวิจัยในแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องศึกษารูปแบบอักษรจารึกในคัมภีร์บาลีไบลานอักษรสิงหล พม่า ธรรมลำนนา และขอม พบว่าคัมภีร์ไบลานแต่ละสายอักษรมีประวัติความเป็นมาที่หลากหลายขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในประเทศ และภูมิภาคนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ตามประวัติความเป็นมาได้ชี้ให้เห็นว่า คัมภีร์ไบลานแต่ละสายอักษรนั้นได้ถูกจารจารึกขึ้นมาเพื่อการฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยการปรารภเหตุจากกษัตริย์ผู้ปกครองประเทศนั้น ๆ เพื่อให้ศึกษาค้นคว้าพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าพระภิกษุสามเณร และแจกจ่ายไปสู่หัวเมืองต่าง ๆ เพื่อการเผยแผ่และรักษาคำสอนของพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ยืนยาวต่อไป

ส่วนคุณลักษณะทางกายภาพของคัมภีร์บาลีไบลานแต่ละสายอักษรนั้น มีความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันตามสายอักษรอย่างชัดเจนซึ่งจะทำให้ผู้พบคัมภีร์บาลีไบลานสามารถแยกแยะได้ในทันทีโดยไม่ต้องเปิดคัมภีร์ว่า เป็นคัมภีร์บาลีไบลานสายอักษรใด โดยสังเกตได้จากขนาดมัดของไบลานขนาดความกว้างยาวของไบลาน ลักษณะของการลงสีและภาพบนไม้ประกับ ชนิดของผ้าที่ใช้ห่อคัมภีร์ เป็นต้น เมื่อเปิดคัมภีร์ไบลานก็จะพบว่า นอกจากการใช้อักษรที่ต่างกันแล้ว ยังพบว่า จำนวนบรรทัดในการจารอักษร การนับเลขอังกา การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในเนื้อเรื่อง และการบันทึกของผู้จารไบลาน (Colophon) มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนด้วย

รูปแบบของอักษรจารึกคัมภีร์บาลีไบลานอักษรสิงหล พม่า ธรรมลำนนาและขอม

อักษรจารึกคัมภีร์บาลีไบลานมีสระทั้งหมด 8 ตัวแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สระลอยและสระจม สระลอย ผู้วิจัยพบว่าอักษรจารึกไบลานบาลีทั้ง 4 สายอักษรนั้น มีรูปแบบสระลอยเพียงแบบเดียวและเป็นรูปแบบที่ตายตัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่สระจมพบว่าเขียนได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับปลายเส้นของพยัญชนะตัวที่สระเหล่านั้นเข้าไปอาศัยส่วนพยัญชนะแต่ละสายอักษรมีจำนวน 33 ตัว แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ พยัญชนะต้น และพยัญชนะตัวตาม

การเขียนพยัญชนะต้นทั้ง 4 สายอักษรมีพยัญชนะบางตัวเมื่อผสมกับสระบางสระแล้วจะมีรูปเปลี่ยนรูปแบบไปเพื่อป้องกันมิให้มีลักษณะเหมือนกับตัวอักษรอื่นบางตัว ถึงอย่างไรก็ตาม พยัญชนะต้นในอักษร ทั้ง 4 สายอักษรก็ยังหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ลักษณะอักษรบางตัวมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น อักษรสิงหลมีพยัญชนะ ที่คล้ายกัน เช่น na, bha และ ha คล้ายคลึงกัน เป็นต้น อักษรพม่า มีพยัญชนะที่คล้ายกัน เช่น ka, ṅa และ ta เป็นต้น วิธีการเขียนนิคหิตหรืออนุสวาระคัมภีร์บาลีไบลานอักษรพม่า ธรรมลำนนา และขอมเขียนไว้บนตัวอักษรเหมือนกัน แต่คัมภีร์บาลีไบลานสิงหลเขียนไว้ด้านหลังตัวอักษร

การเขียนพยัญชนะตัวตามคัมภีร์บาลีไบลานพม่า ธรรมลำนนา และขอมเขียนพยัญชนะตัวตามด้วยพยัญชนะตัวเชิงเหมือนกัน ต่างแต่คัมภีร์บาลีไบลานพม่าและธรรมลำนนานิยมใช้พยัญชนะตัวเต็มเขียนเป็นพยัญชนะตัวเชิงคัมภีร์บาลีไบลานขอมนอกจากใช้พยัญชนะตัวเต็มเป็นพยัญชนะตัวเชิงแล้วยังมีลักษณะอื่น ๆ เช่น ตัดเฉพาะศกของพยัญชนะตัวเต็มออก ใช้เฉพาะกึ่งหนึ่งของพยัญชนะตัวเต็ม หรือเปลี่ยนรูปพยัญชนะเพื่อใช้เป็นพยัญชนะตัวเชิงส่วนคัมภีร์บาลีไบลานสิงหลไม่มีการใช้พยัญชนะตัวเชิงเพราะคัมภีร์บาลีไบลานสิงหลจะเขียนพยัญชนะตัวตามติดกันกับพยัญชนะตัวต้น

รูปแบบอักษรจารึกบาลีใบลานอักษรสิงหลพม่าธรรมล้านนาและขอมที่เป็นปัญหาสร้างความสับสนต่อการปริวรรต

ผู้วิจัยได้นำคัมภีร์ใบลานสิงหลจำนวน 5 ฉบับ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,024 หน้าลาน มาอ่านศึกษาควบคู่กับคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลี ที่ฉนิทาย สีลขันธวรรค ฉบับพุทธชยันตี เพื่อค้นหาอักษรทั้งสระพยัญชนะและพยางค์ต่าง ๆ ที่มีรูปแบบของอักษรที่คล้ายคลึงกันจนเป็นปัญหาสร้างความสับสนในการปริวรรต พร้อมทั้งเก็บรวบรวมตัวอย่างคำศัพท์ และใช้วิธีเดียวกันนี้ในใบลานอีก 3 สายอักษร เมื่อรวมจำนวนหน้าลานทั้ง 4 สายอักษรทั้งหมดที่ศึกษาคือ 5,880 หน้าลาน รวมทั้งพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์อีก 3 ฉบับ

พบว่า คัมภีร์บาลีใบลานมีอักษรคู่เหมือนจำนวน 91 คู่ ที่เป็นปัญหาสร้างความสับสนอันเนื่องมาจากรูปร่างของอักษรมีคล้ายคลึงกันมากจนยากที่ผู้อ่านจะตัดสินใจได้อย่างชัดเจนว่าเป็นอักษรตัวใด โดยแบ่งเป็น อักษรสิงหลจำนวน 36 คู่ อักษรพม่าจำนวน 29 คู่ อักษรธรรมล้านนาจำนวน 13 คู่ และอักษรขอมจำนวน 13 คู่ และมี 6 คู่ที่เป็นรูปแบบของอักษรที่เป็นปัญหาสร้างความสับสนต่อการปริวรรตที่ซ้ำกันในระหว่างสายอักษร โดยที่คัมภีร์บาลีใบลานพม่ามีรูปแบบของอักษรที่เป็นปัญหาสร้างความสับสนต่อการปริวรรตที่ซ้ำกัน ในระหว่างสายอักษรจำนวน 5 คู่ และผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า การปริวรรตคัมภีร์บาลีใบลานจะต้องใช้คัมภีร์บาลีใบลานมากกว่า 2 สายอักษรเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความสับสนของอักษรคู่เหมือน และทำให้สามารถตัดสินใจเลือกคำศัพท์ที่ถูกต้องที่สุดได้ง่ายอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงอภิปราย

คัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีใบลานเป็นที่ยอมรับจากนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั่วโลกว่า เป็นคัมภีร์ที่ยังคงรักษาคำสั่งสอนดั้งเดิมที่สืบทอดมายาวนาน ทั้งปัจจุบันนี้ยังสามารถหาคัมภีร์ที่สมบูรณ์ไม่ชำรุด มีเนื้อหาครบถ้วนและเก่าแก่ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่สำคัญของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยมีต้องการ จะนำเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปริวรรตและศึกษาคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับคัมภีร์ใบลานทุกสายอักษรอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อจะได้รักษาคำสั่งสอนดั้งเดิมของพระพุทธองค์ให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน รวมทั้งได้สนับสนุนการศึกษาคัมภีร์บาลีใบลานในทางพระพุทธศาสนาให้เป็นสากล และเกิดองค์ความรู้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้นและที่สำคัญผู้อ่านคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนาควรให้ความสำคัญเนื้อหาที่จารึกอยู่ในคัมภีร์บาลีใบลานว่าเป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิและควรตรวจสอบความถูกต้องจากคัมภีร์บาลีใบลานอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอหัวข้อวิจัยที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อย่างต่อไปนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการลงสีและลวดลายบนไม้ประกับคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีใบลานทุกสายอักษร
2. วิเคราะห์อักษรคู่เหมือนของคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีใบลาน อักษรธรรมอีสานและอักษรมอญ
3. ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องวิธีการเขียนและการใช้เลขอังกาคัมภีร์พระไตรปิฎกบาลีใบลานทุกสายอักษร

4. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบอักษรหรือคำที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับต่าง ๆ ในปัจจุบันที่เป็นผลมาจากปัญหาของอักษรคู่เหมือนในแต่ละสายอักษร

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). **สุดตนต์ปิฎก องคุดตินิกาย เอกกนิပါတปาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2541). **มหาวิโส (ทุติโย ภาค)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- _____. (2540). **มหาวิโส (ปฐม ภาค)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). **พระสูตรและอรรถกถาแปล เล่มที่ 43 ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 4**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2544). **บาลีไวยากรณ์ อักษรวิธี ภาคที่ 1 สมัญญาภิธานและสนธิ**. พิมพ์ครั้งที่ 38. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพุทธโฆษาจารย์. (2502). **ญาโณทโยปกรณ์ ฉบับงานสมโภชสุพรรณบัฏ สมเด็จพระพุทธาจารย์ อุปเสณมหาเถระ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การรถไฟ.
- Jong J.W. de. (1987). **A Brief History of Buddhist Studies in Europe and America**. 2nd Edition. Delhi: Sri Satguru Publications.